

QUÁ TRÌNH XÂY DỰNG LUẬT TRỌNG TÀI THƯƠNG MẠI NĂM 2010: NHỮNG THUẬN LỢI VÀ KHÓ KHĂN.

GS.TSKH Đào Trí Úc

*Nguyên Phó trưởng ban Thường trực Ban soạn thảo,
Tổ trưởng Tổ biên tập Luật Trọng tài Thương mại.
Nguyên Phó Chủ tịch thường trực kiêm Tổng Thư ký Hội Luật gia Việt Nam.*

1. Bối cảnh xây dựng và ban hành Luật Trọng tài Thương mại 2010

- Từ những năm 1963 – 1964 đã tồn tại 2 tổ chức:
 - + Hội đồng Trọng tài Ngoại thương
 - + Hội đồng Trọng tài Hàng hải
- Bắt đầu từ những năm 70 đến 1998:
 - + Hệ thống các Trọng tài kinh tế từ Trung ương đến tỉnh, huyện
 - + Thẩm quyền: Giải quyết tranh chấp giữa các xí nghiệp nhà nước
 - + Tòa án không giải quyết tranh chấp này.
- Từ năm 1998 đến năm 2003:
 - + Tòa Kinh tế thuộc hệ thống Tòa án nhân dân
 - + Các Trung tâm Trọng tài Thương mại
 - (Trong đó lớn nhất là VIAC – 4/1993 – trên cơ sở hợp nhất Hội đồng Trọng tài Ngoại thương và Hội đồng Trọng tài Hàng hải)
- Ngày 25/02/2003. Pháp lệnh Trọng tài Thương mại được ban hành
(Hội Luật gia Việt Nam – cơ quan soạn thảo)
- Tháng 1/2008: Hội Luật gia Việt Nam được Quốc hội giao chủ trì soạn thảo Luật Trọng tài Thương mại.
- Tháng 6/2010: Luật được Quốc hội ban hành.
- Thực trạng Trọng tài và giải quyết tranh chấp thương mại tại thời điểm 2008:
 - + Cả nước có 7 Trung tâm Trọng tài thương mại (hiện nay: hơn 20 Trung tâm)
 - + Số lượng Trọng tài viên còn rất ít; VIAC lúc đó có 128 Trọng tài viên.

- Các Trọng tài viên chưa có nhiều kinh nghiệm giải quyết tranh chấp thương mại trong điều kiện kinh tế thị trường và hội nhập quốc tế.

+ Trọng tài ít được sử dụng để giải quyết tranh chấp thương mại và đầu tư. Các tranh chấp thương mại lớn, có bên nước ngoài ít được giải quyết tại Trọng tài Việt Nam.

(VIAC chỉ tiếp nhận 48 vụ năm 2008)

+ Tòa án quá tải: thụ lý > 108.000 vụ tranh chấp dân sự, kinh doanh – thương mại và lao động/ 81.000 vụ được giải quyết.

+ Thiếu tương thích với thực tiễn và tập quán kinh doanh quốc tế khi Việt Nam gia nhập WTO và thương mại toàn cầu.

2. Mục đích của việc ban hành Luật Trọng tài thương mại 2010

2.1 Mục đích chung:

- Nâng cao vai trò và tính hấp dẫn của Trọng tài trong giải quyết tranh chấp thương mại (dự kiến có 800 vụ/1 năm vào 2015)

- Góp phần thúc đẩy kinh tế thị trường và môi trường kinh doanh

+ Tạo thuận lợi cho các bên, nhất là bên nước ngoài trong giải quyết tranh chấp thương mại tại Việt Nam;

+ Giảm rủi ro, quan ngại của doanh nghiệp nước ngoài trong hoạt động thương mại, đầu tư tại Việt Nam.

- Giảm tải xét xử của Tòa án (10%) sau 5 năm.

2.2 Mục đích điều chỉnh của Luật

- Xác định rõ hơn, chuẩn hơn, rộng hơn phạm vi thẩm quyền của Trọng tài

- Bảo đảm tối đa nguyên tắc tự định đoạt, tự do thỏa thuận và lựa chọn của các bên (ngôn ngữ, luật áp dụng, hình thức trọng tài)

- Giải quyết vấn đề tiêu chuẩn Trọng tài viên, Trọng tài viên người nước ngoài; Trọng tài nước ngoài tại Việt Nam.

- Vấn đề vai trò hỗ trợ của Tòa án.

3. Quá trình soạn thảo Luật

- Ban soạn thảo làm việc khẩn trương và có trách nhiệm

- Tổ biên tập:

- + Tập hợp được nhiều chuyên gia, các Trọng tài viên có kinh nghiệm và nhiệt tình (vai trò của Cố Chủ tịch VIAC: TS. Nguyễn Minh Chí; vai trò của Trưởng ban Pháp chế VCCI Trần Hữu Huỳnh; ThS. Vũ Ánh Dương; PGS.TS. Phạm Duy Nghĩa; Luật sư Đặng Xuân Hợp; các ông Nguyễn Đình Cung, Phan Đức Hiếu ở Bộ Kế hoạch – Đầu tư; ông Lương Hoàng Thái ở Bộ Công thương v.v...)
- + Nhận được sự giúp đỡ, cộng tác từ phía các cơ quan: Tòa Kinh tế Hà Nội (Chánh tòa Nguyễn Tuấn Anh); Tòa án nhân dân tối cao; Ủy ban Pháp luật của Quốc hội.
- + Tổ chức nhiều Hội thảo, tọa đàm khắp 3 miền (12 cuộc); Tổ chức khảo sát tại Vương quốc Anh.
- + Nhận được sự tài trợ của UNDP, STAR Việt Nam, Viện Konrad Adenauer Stiftung (KAS) và Đại sứ quán Anh tại Việt Nam.

4. Những khó khăn, vướng mắc trong quá trình soạn thảo Luật

- Thiếu kinh nghiệm kinh tế thị trường và hội nhập
- Thiếu kinh nghiệm thực tiễn giải quyết tranh chấp bằng Trọng tài
- Đội ngũ Trọng tài viên chưa lớn, chưa nhiều vụ việc

5. Đánh giá chung. Luật Trọng tài thương mại 2010 đã:

- Phục đáp được nhu cầu thực tiễn
- Giải quyết thỏa đáng các vấn đề đặt ra về điều chỉnh pháp luật đối với hoạt động giải quyết tranh chấp thương mại
- Tương đối thích hợp với các chuẩn mực quốc tế về Trọng tài (Luật mẫu UNCITRAL về Trọng tài thương mại quốc tế - UNCITRAL Model Law on International Commercial Arbitration 1985; sửa đổi bổ sung năm 2006)